

Barbara Kobal

SKRBNIŠTVO

TOGO UREJENO JAVNO POOBLASTILO
ALI FLEKSIBILNA OBLIKA DRUŽBENEGA VARSTVA?

UVOD

Skrbnišтво je skrb za osebe in varstvo njihovih (osebnih in premoženjskih) pravic, kadar zaradi najrazličnejših razlogov tega niso sposobne opravljati samostojno. Pojem je v pravni literaturi poznan že od rimskih časov naprej. Tedanja opredelitev je tudi najbližja tisti, ki jo danes uporablja večina razvitih držav.

Temeljni zakon, ki v slovenskem prostoru ureja področje skrbništva, je zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (v nadaljevanju ZZZDR). V veljavi je od leta 1989 (novela zakona iz leta 1976).

Pri skrbništvu gre za zakonsko urejeno obliko družbenega varstva mladoletnikov, za katere starši iz različnih razlogov ne skrbijo, in polnoletnih oseb, ki niso sposobne same skrbeti zase, za svoje pravice in koristi. Posebno varstvo pa je mogoče tudi za osebe, ki nimajo možnosti, da bi same skrbele za svoje pravice in koristi. Glede na subjekte varstva naša zakonodaja pozna tri oblike skrbništva: skrbništvo za mladoletne osebe, skrbništvo za osebe, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost in skrbništvo za posebne primere (ZZZDR).

Ni pa nujno, da je skrb vedno ustrezna, saj je skrb lahko premalo in oseba zaradi tega npr. izgubi službo, izgubi premoženje ali se zaplete v nedovoljene posle. Skrbi je lahko tudi preveč; s tem lahko osebi nenamerno jemljemo socialno kompetentnost. Neustrezna pomoč lahko vpliva na to, da oseba zanemari lastne možnosti za urejanje nujnih življenjskih opravil in za usodo svojega življenja.

Prav to slednje je precej sporno, saj je pri nas še vedno možen popoln odvzem poslovne sposobnosti, s čimer je taki osebi odvzeta samostojnost odločanja in oseba postane predmet

skrbi drugih, saj praktično o ničemer ne more več samostojno odločati in je lahko deležna več skrbi in pomoči, kot je morebiti sploh potrebuje. Menimo, da bi se dalo urediti ta institut na način, ki bi bil uporabnikom veliko prijaznejši in bi jim še vedno omogočil odločanje o svojem življenju.

NEKATERI SODOBNI TRENDI V SOCIALNEM VARSTVU IN SKRBNIŠTVU

Pravica do socialne varnosti, ki varuje pred socialnimi tveganji, je ena temeljnih človekovih pravic, ki jo državljanom Slovenije zagotavlja ustava. Storitve socialnega varstva se izvajajo skozi mrežo programov in ukrepov države, namenjenih reševanju socialnih stisk in težav posameznikov oz. določenih skupin prebivalstva. Zakon o socialnem varstvu iz leta 1992 je prav za področje izvajanja storitev naredil odločilen korak, ko je javnim organizacijam odvzel do tedaj ekskluzivno vlogo izvajalcev socialnovarstvenih storitev in dal možnost, da jih izvajajo, tudi drugim: zasebnim neprofitnim organizacijam in zasebnikom, ki jim pristojno ministrstvo podeli ustrezno dovoljenje oziroma koncesijo.

Pluralizacija izvajalcev naj bi državljanom omogočila večjo izbiro izvajalcev socialnovarstvenih storitev. Med izvajalci socialnovarstvenih storitev naj bi se tako vzpostavljala odnos konkurenčnosti, ki naj bi vplival na izboljšanje kakovosti in optimiziranje cene storitev, kar se neposredno povezuje s privatizacijo, tj., prehodom od državne k tržni regulaciji izvajanja storitev (Rus 1994: 952–953).

V Sloveniji se je proces pluralizacije izvajalcev storitev varstva pravzaprav šele dobro začel, vprašanje pa je, ali raznolikost vključenih

sektorjev dejansko omogoča uporabnikom izbiro izvajalca, saj gre večinoma za delitev funkcij in nalog med različnimi izvajalci. Proračunsko financiranje integrira te različne izvajalce v enoten sistem, ki pa sam po sebi še ne zagotavlja pluralizacije sistema, ampak le povečanje politične in socialne kontrole (Kobal 2003: 39, 103).

V smislu pluralizacije se tudi v Sloveniji pojavljajo iniciative na področju sodelovanja uporabnikov pri upravljanju in izvajanju socialnovarstvenih storitev. Uporabniki se lahko v sistem upravljanja in izvajanja socialnovarstvenih storitev vključujejo na različne načine, od informiranja do dejanske participacije v smislu krepitve moči. Eden izmed teh načinov je zagovorništvo, ki se v slovenskem prostoru vztrajno razvija in bi lahko pomembno vplivalo na ureditev instituta skrbništva.

Med izvajalci socialnovarstvenih storitev imajo vsekakor osrednjo vlogo centri za socialno delo. Ti skrbijo za izvajanje socialnovarstvenih storitev, upravljajo denarne dajatve, družinske prejemke, javna pooblastila in druge programe, ki so namenjeni tako širši javnosti kot tudi specifičnim skupinam uporabnikov, kar kaže na njihovo prilagajanje potrebam uporabnikov in na širitev ponudbe, ki dopolnjuje ali celo konkurira ponudbi zasebnih neprofitnih organizacij. Kljub pluralizaciji sistema izvajalcev socialnovarstvenih storitev torej obstoječe vloge centri za socialno delo nikakor ne morejo izgubiti, saj je njihovo delo nenadomestljivo.

Pri upravljanju in izvajanju skrbništva prihaja po našem mnenju do kolizije vlog, saj lahko centri za socialno delo izvajajo naslednje postopke:

- predlagajo postopek postavitve osebe pod skrbništvo
- izvajajo skrbništvo
- izvajajo nadzor nad izvajanjem skrbništva.

Pravzaprav je protislovno, da lahko ena in ista organizacija izvaja skrbništvo, zraven pa še nadzoruje izvajanje. Osnovna funkcija centrov za socialno delo bi morala biti po našem mnenju nadzorna.

Institut skrbništva je torej opredeljen tako, da centrom za socialno delo poverja skorajda popoln nadzor nad upravljanjem in izvajanjem te dejavnosti. Glede na sedanjo zakonsko opredelitev skrbništva, ki je opredeljeno kot javno pooblastilo, ne moremo pričakovati, da bi se lahko v upravljanje in izvajanje skrbništva vključili tudi

drugi akterji, npr. zasebne neprofitne organizacije. Z morebitno spremembo zakonodaje pa bi lahko naredili institut skrbništva uporabnikom prijaznejši in v njegovo upravljanje vpeljali večjo participacijo uporabnikov, ki bi jo zagotavljali s krepitvijo moči in zagovorništvom. Zagovorništvo je najpogosteje opredeljeno kot dejavnost uporabnikov socialnovarstvenih storitev, lahko tudi njihovih predstavnikov (zagovornikov), ki se zavzemajo za uresničevanje njihovih potreb in želja ali za skupen uporabniški cilj pri vplivnih drugih (Zaviršek, Zorn, Videmšek 2002: 80–83). Z zagovorništvom navadno poskušamo preprečiti poslabšanje položaja uporabnikov. Temeljne naloge zagovorništva so krepitev moči uporabnikov, zavzemanje za uporabniške cilje in spremembe v širšem okolju v smislu odpravljanja diskriminatornih praks, spremembe javnega mnenja, sprememb v zakonodaji ipd. (*ibid.*).

Zagovorništvo je pri nas najbolj razvito v dejavnostih na področju duševnega zdravja, počasi pa se širi tudi drugam (Milošević Arnold 1998: 220).

Razvoj zagovorništva bi bilo smiselno spodbujati, da bi postalo nekakšna predfaza skrbništva.

SKRBNİŠTVO IN ODVZEM POSLOVNE SPOSOBNOSTI

Zakonodaja, ki ureja področje skrbništva, se v Sloveniji v zadnjih 30-ih letih praktično ni spremenila. Ni zastarela le terminologija, ampak predvsem vsebina zakonodaje, za katero menimo, da je v nasprotju s sodobnimi trendi v socialnem varstvu.

V letu 2001 je Zavod RS za statistiko zabeležil 1.489 otrok v skrbništvu, 4.465 odraslih oseb v skrbništvu in 79 oseb, za katere je bil podan predlog za odvzem poslovne sposobnosti (*Statistične informacije*, 181/2002), v letu 2003 pa 2.048 otrok v skrbništvu, 6.085 odraslih in 82 oseb, za katere je bil podan predlog za odvzem poslovne sposobnosti (*Statistične informacije*, 206/2004). Število oseb v skrbništvu je v teh letih naraslo. Oseb, za katere je bil podan predlog odvzema poslovne sposobnosti, je v teh letih le malo več, vendar je to po našem mnenju daleč najbolj problematičen segment skrbništva. Še vedno aktualen institut odvzema poslovne sposobnosti kaže neustrezno porazdelitev skrbi,

ki ne le onemogoča uporabniku, da bi ohranil oz. razvil mehanizme za samostojno življenje, temveč postavlja pod vprašaj tudi človekovo dostojanstvo in integriteto njegove osebnosti.

Poslovna sposobnost, ki je sposobnost za samostojno nastopanje v pravnem prometu, se praviloma pridobi ob dopolnjenem 18. letu, razen v določenih primerih, npr. sklenitev zakonsko zveze, ko je to mogoče že prej (Wedam-Lukić 1995: 1).

Oseba, ki ji je delno odvzeta poslovna sposobnost, je pravno sposobna v mejah svoje poslovne sposobnosti. Lahko se torej pravda v sporih iz poslov, ki jih lahko sklepa sama oz. za katere je poslovno sposobna (Zupančič 1993: 163). Pri delnem odvzemu poslovne sposobnosti dobi oseba položaj mladoletnika, starega 15 let in več (Rupel 1994: 212). Ko oseba dopolni 15 let (oziroma ima status osebe, stare 15 let), lahko torej sama sklepa svoje pravne posle, vendar je za njihovo veljavnost potrebna odobritev staršev oziroma skrbnika, za tiste posle, ki jih niti skrbnik ne more opravljati sam, pa odobritev centra za socialno delo. V tem primeru oseba razpolaga s svojim osebnim dohodkom, vendar je pri tem dolžna prispevati za svoje preživljanje in izobraževanje (204. člen zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih). Center za socialno delo lahko po potrebi določi, katere posle sme oseba opravljati samostojno in brez predhodne odobritve.

V postopku za odvzem poslovne sposobnosti sodišče odloča o odvzemu poslovne sposobnosti osebam, ki zaradi duševne bolezni, duševne zaostalosti, odvisnosti od alkohola in mamil ali iz drugega vzroka niso sposobne skrbeti same zase, za svoje pravice in koristi (44. in 51. člen zakona o nepravdnem postopku). Osebo, ki je v postopku za odvzem poslovne sposobnosti, sodišče zasliši, razen če ugotovi, da bi zaslišanje škodilo njenemu zdravju ali da glede na njeno zdravstveno stanje zaslišanje ni mogoče. Če je potrebno, osebo pregleda izvedenec medicinske stroke (47. in 48. člen zakona o nepravdnem postopku). Glede na stopnjo ugotovljene sposobnosti je odvzem poslovne sposobnosti popoln ali delen (50. člen zakona o nepravdnem postopku).

Če razlogi, zaradi katerih je bila odvzeta poslovna sposobnost, prenehajo, sodišče odloči o delni ali popolni vrnitvi poslovne sposobnosti (54. člen zakona o nepravdnem postopku).

O ukinitvi odvzema poslovne sposobnosti se v strokovnih krogih že dlje časa razpravlja tudi pri nas. Nekateri za zgled prenove predlagajo nemški model ureditve skrbništva.

NEMŠKI MODEL UREDITVE SKRBNIŠTVA

V letu 1990 je bil sprejet zakon o reformi skrbniškega in varuškega prava. Po tem zakonu, ki je stopil v veljavo v letu 1992, postavi skrbstveno sodišče osebi, ki zaradi duševne bolezni ali siceršnje duševne ali telesne prizadetosti v celoti ali deloma ne more skrbeti sama zase, za svoje zadeve, na njeno zahtevo ali po uradni dolžnosti oskrbovalca (*Betreuer*), ne da bi bila prizadeti osebi odvzeta poslovna sposobnost, četudi nekaterih zadev ne more opravljati samostojno. To stori bodisi na njeno prošnjo ali po uradni dolžnosti. Skrbstveno sodišče določi za oskrbovalca fizično osebo, ki je sposobna za opravljanje vseh njegovih zadev in pravnih poslov, v okviru dolžnosti, ki mu jih naloži sodišče (Zupančič 1995 a: 1-2, Žnidaršič 2001).

Če polnoletna oseba sama predlaga, kdo naj bo njen oskrbovalec, je treba njen predlog upoštevati, razen če je v nasprotju z njenimi interesi. Če ne predlaga nikogar, se pri izbiri oskrbovalca upošteva njeno naklonjenost in osebne vezi med njo in tretjimi osebami, še zlasti povezanost s starši, otroki in zakoncem. Posebej je treba upoštevati morebitne konflikte interesov (*ibid.*).

Razlog za postavitev oskrbovalca je bodisi duševna bolezen bodisi drugačna prizadetost. Alkoholizem in narkomanija za postavitev oskrbovalca ne zadostujeta. Oskrbovalca, ki mora ravnati izključno v varovančevo korist, postavijo samo za opravljanje nalog v okviru zadev, za katere je oskrbovanje potrebno (npr. skrb za zdravje, za določitev bivališča, za upravljanje premoženja, za urejanje zadev z oblastmi ipd.). Oskrbovalec zastopa varovanca v razmerju do drugih, vendar to ne vpliva na varovančevo poslovno sposobnost (*ibid.*).

Oskrbovanje je bolj kot prejšnje varuštvo orientirano na individualne potrebe oskrbovanega in upošteva še preostale sposobnosti varovanca. Varovanec ne potrebuje privolitve za posle, ki so mu samo v pravno korist (*ibid.*).

Pri nekaterih poslih pa mora dati soglasje za njihovo izvršitev tudi varuško sodišče. To se

zgodí v primerih določenih zdravstvenih ukrepov ali sterilizacije, v primerih odvzema svobode, na primer, ko je treba varovanca namestiti v zavod zaprtega tipa, in v primerih, ko je treba izdati ukrep, ki varovancu preprečuje, da bi zapustil bivališče (*ibid.*).

Na področju varstva mladoletnikov nemško pravo ne uporablja besede roditeljska pravica, ampak starševska skrb. Država je sicer upravičena poseči v roditeljsko pravico, vendar ima starševska vzgoja prednost. Država ima na voljo dva nadzorna organa: mladinski urad in varuško sodišče (Zupančič 1995 b: 12).

Otrok lahko po nemškem pravu dobi bodisi varuha, bodisi skrbnika (*op. cit.*: 25). Varuha (*Vormund*) dobi otrok, če starši zanj ne skrbijo. Ta institut je zelo podoben našemu skrbništvu za mladoletnike. Skrbnika (*Pfleger*) dobi otrok takrat, ko je treba dopolniti starševsko skrb (ker so npr. pri starših ovire za izvrševanje posameznih zadev). Drugi primeri skrbništva so podobni primerom, za katere se po našem pravu postavi skrbnik za posebne primere.

Podobno ureditev ima tudi švedski pravni sistem, kjer so odpravili institut odvzema poslovne sposobnosti že 1.1.1989 (Zupančič 1995 a: 2).

UREDITEV SKRBNİŠTVA V SLOVENIJI

Ker o spremembah zakonodaje s področja skrbništva v Sloveniji razpravljamo že kar nekaj časa, smo v okviru študije, ki jo je financiralo ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, za mnenje o možnosti prenove zakonodaje vprašali tudi strokovne (so)delavke in (so)delavce centrov za socialno delo. Z anketo o izvajanju skrbništva, ki jo je izvedel Inštitut RS za socialno varstvo na centrih za socialno delo v obdobju med junijem in oktobrom leta 2001 (Kobal 2001), smo želeli ugotoviti, kaj strokovni delavci menijo o prostovoljnosti funkcije skrbnika, o možnosti odprave instituta odvzema poslovne sposobnosti, o ustreznosti obstoječih zakonskih in podzakonskih aktov in s katerimi temeljnimi problemi se srečujejo pri delu, ki je povezano z javnim pooblastilom skrbništva. Vprašalniki so bili posredovani vsem 62-im centrom za socialno delo, izpolnjene pa je vrnilo 54 centrov za socialno delo oz. 87 % anketirancev.

Večina anketirancev meni, da vsa obstoječa zakonodaja in predpisi, ki urejajo področje

skrbništva, potrebujejo prenovo. Pri delu opažajo, da se večkrat pojavijo težave pri izvajanju določil. Kot najbolj problematičnega anketiranci ocenjujejo zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, saj manj kot 6 % vprašanih meni, da ta zakon ustreza današnji situaciji.

Večina vprašanih meni, da bi bilo treba z novo zakonodajo spremeniti vloge sodelujočih v skrbniškem postopku, razširiti krog vključenih in popolnoma redefinirati nekatere vloge (npr. vlogo skrbnika).

Problem, ki so ga anketiranci najpogosteje navedli, je postavitve ustreznega skrbnika. Vprašani menijo, da je zaradi neustrezne opredelitve funkcije skrbnika kot prostovoljne in častne praktično nemogoče najti skrbnika, če varovanec nima sorodnikov. V najtežjih primerih (odrasle osebe s težavami v duševnem zdravju) ni mogoče najti skrbnika. Zato so centri za socialno delo prisiljeni prevzeti funkcijo skrbnika, čeprav kar 80 % vprašanih meni, da to ni primerno, saj imajo centri tako preveč vlog, ki so večinoma med seboj nezdržljive. Pri izvajanju skrbništva bi po mnenju večine moral sodelovati tim usposobljenih ljudi, med katerimi sta bila najpogosteje navedena profil socialnega delavca in pravnika.

Veliko problemov nastane tudi v zvezi s skrbjo za premoženje varovancev. Anketirani večinoma menijo, da strokovni delavci centrov za socialno delo niso primerno usposobljeni za upravljanje premoženja. V zvezi s premoženjem varovancev se pojavljajo tudi ideje, da bi lahko nagrado skrbniku posredno ali neposredno (zapuščinski postopek) izplačali iz finančnih sredstev varovanca, pridobljenih na podlagi prodaje nepremičnin. 35 % anketiranih meni, da bi bilo treba za upravljanje premoženja ustanoviti in pooblastiti posebne institucije.

93 % vprašanih meni, da bi bilo treba vzpostaviti intervizijske time delavcev, ki delujejo na področju skrbništva, saj bi tako povečali učinkovitost strokovnih delavcev in njihovo kompetentnost, hkrati pa bi poenotili delo v praksi. Enak odstotek vprašanih meni, da bi bila potrebna redna supervizija delavcev, ki delajo na področju skrbništva. Z njo bi dobili zunanjo oceno o opravljenem delu in pomoči pri delu.

Več kot 90 % anketiranih meni, da bi bilo treba organizirati usposabljanje in izobraževanje skrbnikov o obstoječi zakonodaji, pravicah in dolžnostih tako skrbnika kot varovanca ter o

drugih aktualnih temah, povezanih z nemotenim izvajanjem skrbništva.

Podrobneje pa opišimo odgovore strokovnih (so)delavk in (so)delavcev centrov za socialno delo na vprašanja, povezana z institutom odvzema poslovne sposobnosti. Strokovne (so)delavke in (so)delavce centrov za socialno delo smo vprašali, kaj menijo o odpravi instituta odvzema poslovne sposobnosti. 43 % anketiranih je menilo, da bi bilo to smiselno tudi v Sloveniji. Odgovor so utemeljili takole: to bi bilo smiselno, vendar bi bilo nujno poskrbeti za varovančevo premoženje; v primeru, če bi varovanci imeli svetovalce; mnenje varovanca je zelo pomembno, zato mora obdržati poslovno sposobnost; odvzem poslovne sposobnosti je premočan poseg v osebnostne pravice; odvzem poslovne sposobnosti preveč stigmatizira varovanca. Z odpravo odvzema poslovne sposobnosti se ni strinjalo 41 % anketirancev. V obrazložitvi so navedli: da se za to odločajo le v skrajnem primeru; da se za to odločajo v primeru duševno prizadetih; da je to včasih nujen postopek in edina rešitev; da je ukrep bistven zaradi zaščite pred zlorabami; da je obstoječi sistem zelo koristen tako za varovance kakor tudi za sorodnike in širšo skupnost; da je ukrep odvzema poslovne sposobnosti nujno obdržati, a naj se uporablja selektivneje, bolj omejeno.

Tiste, ki podpirajo odpravo instituta poslovne sposobnosti, smo vprašali, kaj predlagajo namesto tega. Najpogostejši predlogi so bili: določiti je treba, česa varovanec ne sme delati; sodišče naj določi, kaj varovanec sme in česa ne sme; ureditev slovenske zakonodaje po vzoru tuje; potrebno bi bilo večje vključevanje nevladnih organizacij. Kot alternativne institute so navedli svetovalce, uporabo instituta skrbništva za poseben primer, rejništvo za odrasle osebe, možnost stalnega skrbništva brez odvzema poslovne sposobnosti, imenovanje zaupnika – zaščitnika pravic, vzpostavljanje socialne mreže, zagovorništvo in imenovanje pooblaščenecv.

Med anketiranci jih je 11 % menilo, da je treba osebam, ki so nameščene v socialni zavod, odvzeti poslovno sposobnost, saj je institut odvzema poslovne sposobnosti v zaščito posameznika. 82 % anketirancev je bilo mnenja, da odvzem ni potreben, saj so zadeve urejene s skrbnikom za poseben primer; stvari so lahko urejene z zagovorništvom; potrebna je le skrb za določena opravila; večino stvari lahko za varovance opravijo svojci in uslužbenci zavoda.

52 % anketirancem je menilo, da bi bilo v večini primerov dovolj, če bi osebam, ki jim je popolnoma odvzeta poslovna sposobnost, postavili skrbnika za poseben primer.

Očitno je, da strokovni delavci nakazujejo največ pomislekov pri uporabnikih, ki imajo težave v duševnem zdravju ali imajo motnje v duševnem razvoju. Prav na tem področju pa se pojavlja v civilni družbi tudi največ iniciativ za vključenost uporabnikov v upravljanje in izvajanje storitev, oblikujejo se razne uporabniške organizacije. V zadnjem času se močno razrašča dejavnost zagovorništva. In prav zagovorništvo bi lahko ublažilo institut skrbništva.

SKLEPNE MISLI

Zakon o socialnem varstvu iz leta 1992 in Nacionalni program socialnega varstva do leta 2005 odpirata možnost pluralizacije izvajalcev socialnovarstvenih storitev. Spremembe so se res začele dogajati, saj v sistemu ne delujejo le javne organizacije, ampak tudi zasebne neprofitne organizacije in zasebniki, ki jim je bila podeljena koncesija. Resnična pluralizacija pa bo dosežena šele takrat, ko bo uporabnik imel dejansko možnost izbiranja med različnimi izvajalci, kar bo med izvajalci večalo tekmovalnost in boj za preživetje. Menimo, da o taki stopnji pluralizacije pri nas še ne moremo govoriti.

Za primer skrbništva pa je stvar zapletena zato, ker je skrbništvo zakonsko opredeljeno na zelo rigid in omejujoč način, ki daje možnost izvajanja skrbništva le centrom za socialno delo. Skrbništvo namreč po definiciji ni storitev, ampak javno pooblastilo. Za kakršno koli spremembo na tem področju bi bilo treba zakonsko popolnoma redefinirati institut in celo razmisliti o zamenjavi izraza.

Na področju izvajanja socialnovarstvenih storitev se v Sloveniji pojavlja veliko organiziranih iniciativ uporabnikov. Zagovorništvo se legitimizira. Menimo, da uporabniki tudi v smislu pluralizacije dobivajo vedno večjo vlogo pri upravljanju in izvajanju storitev in pri oblikovanju določenih programov, saj se tudi centri za socialno delo zelo prilagajajo potrebam uporabnikov in oblikujejo programe na podlagi tega, kako zaznavajo te potrebe. Anketa je tudi pokazala, da strokovni delavci centrov za socialno delo pri izvajanju skrbništva večinoma

upoštevajo želje uporabnikov, a kljub temu ne moremo govoriti o aktivnem vključevanju uporabnikov v upravljanje in izvajanje skrbništva. Zopet moram poudariti, da je glavni krivec za to zakonodaja, ki opredeljuje skrbništvo na tako zelo neparticipativen način.

Procesi pluralizacije izvajalcev socialnovarstvenih storitev in procesi participacije uporabnikov se torej pri nas vedno bolj razraščajo in krepijo. Področje skrbništva pa je zakonsko urejeno na način, ki tem procesom ne dovoljuje prodora tudi v upravljanje in izvajanje skrbništva. Menimo, da bo moralo biti to področje kmalu deležno temeljite zakonske prenovе, saj tako, kakršno je, ne sledi sodobnim smernicam razvitih držav in ne upošteva integritete posameznika, pri čemer je najbolj sporen prav institut odvzema poslovne sposobnosti, ki odraslo osebo povrne v položaj otroka, starega manj kot 15 let.

Če bo v prihodnosti prišlo do korenite prenovе instituta skrbništva, bodo morale dobiti novo vlogo zasebne neprofitne organizacije, ki bi z zagovorništvom pomagale tem osebam. Seveda lahko zagovorništvo izvajajo tudi strokovni delavci centrov za socialno delo (kar se v praksi tudi že dogaja), vendar menimo, da bi moral uporabnika zastopati kdo, ki nima moči odločanja o njegovi usodi v smislu presojanja njegove življenjske situacije. Z uvajanjem zagovorništva pa bi veliko prispevali tudi k vključevanju uporabnikov v proces upravljanja in izvajanja storitve, s čimer bi večali njihovo moč in krepili samostojnost. Na ta način bi bila bojazen, da bo uporabnik deležen prevelike skrbi, precej manjša. Osrednja vloga centrov za socialno delo pri upravljanju skrbništva pa bi, če bi se v ta proces vključile tudi zasebne neprofitne organizacije, nujno morala bila nadzorna.

VIRI

- B. Kobal (2001), *Problem skrbništva in možnost prenovе njegove opredelitve*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
- (2003), *Upravljanje neprofitnih organizacij – primer upravljanja skrbništva v centrih za socialno delo v Sloveniji*. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za družbene vede (magistrsko delo).
- V. Milošević Arnold (1998), Nekateri značilnosti socialnega dela v Sloveniji (s poudarkom na javnem sektorju). *Socialno delo*, 37, 3–5: 213–224.
- Nacionalni program socialnega varstva do leta 2005. *Uradni list RS*, 31-1442/2000.
- S. Rupel (1994), *Družinsko pravo*. Tožbe in predlogi - Komentar - Sodna praksa. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- V. Rus (1994), Management v neprofitnih organizacijah. V: S. Možina (ur.), *Management*. Radovljica: Didakta (938-973).
- Statistične informacije*, 181/2002. Ljubljana, Statistični urad RS.
- Statistične informacije*, 206/2004. Ljubljana, Statistični urad RS.
- Ustava Republike Slovenije. *Uradni list RS*, 33/91.
- D. Wedam - Lukič (1995), *Odvzem in vrnitev poslovne sposobnosti po zakonu o nepravdnem postopku*. Gradivo za seminar o skrbništvu.
- Zakon o nepravdnem postopku. *Uradni list SRS*, 30-1481/19-86, 87-4360/2002.
- Zakon o socialnem varstvu. *Uradni list RS*, 54-2484/1992, 110-5388/2002.
- Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. *Uradni list RS*, 97/2001.
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. *Uradni list SRS*, 14/89.
- D. Zaviršek, J. Zorn, P. Videmšek (2002), *Inovativne metode v socialnem delu: Opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje*. Ljubljana: Študentska založba.
- K. Zupančič (1993), *Oris družinskega prava*. Ljubljana: ČZ Uradni list Republike Slovenije.
- (1995 a), O odpravi odvzema poslovne sposobnosti *FIRIS*, strokovno-pravni informator, 3, 6: 54–57.
- (1995 b), Ukrepi državne pomoči in nadzora roditeljske pravice po nemškem pravu. *FIRIS*, strokovno-pravni informator, 3, 10: 12-26.
- V. Žnidaršič (2001), *Institut odvzema poslovne sposobnosti v luči sprememb slovenske zakonodaje*. Gradivo za seminar o skrbništvu.